

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ

Ντέιβιντ Κόπερφιλντ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΗΡΩ ΣΚΑΡΟΥ

ΚΕΔΡΟΣ

Κάρολος Ντίκενς: *Ντέιβιντ Κόπερφιλντ*
Τίτλος πρωτοτύπου:
Charles Dickens: *David Copperfield*

ISBN 978-960-04-5333-1

Μετάφραση: Άρης Σφακιανάκης, Ηρώ Σκάρου
Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Βασιλική Αντωνάκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Ξένια Τρύφων

© Για την έκδοση στα ελληνικά, Εκδόσεις Κέδρος Α.Ε., 2022

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.
Γ. Γενναδίου 3
Αθήνα 106 78
τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655
www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr
e-mail: books@kedros.gr

Η γέννησή μου

Θα είμαι τελικά εγώ ο ήρωας στο βιβλίο της ζωής μου ή μήπως θα πάρει αυτή τη θέση κάποιος άλλος; Θα φανεί από τις σελίδες που θα ακολουθήσουν. Για να πιάσω το νήμα από την αρχή, σας λέω ότι γεννήθηκα (όπως με έχουν ενημερώσει και καθώς πιστεύω) μια Παρασκευή στις δώδεκα τη νύχτα. Εντύπωση έκανε το γεγονός ότι ξεκίνησα να κλαίω ακριβώς τη στιγμή που το ρολόι ξεκίνησε να σημαίνει την ώρα.

Σχετικά με τη μέρα και την ώρα της γέννησής μου, η νοσοκόμα και μερικές γυναίκες της γειτονιάς που θεωρούσαν πως γνώριζαν τα πάντα, κι έχωναν τη μύτη τους παντού, είπαν – και μάλιστα πολύ προτού βγω στον κόσμο και λάβω την τιμή να τις γνωρίσω προσωπικά – ότι, πρώτον, μου έλαχε η μοίρα να είμαι άτυχος στη ζωή και ότι, δεύτερον, είχα το προνόμιο να βλέπω φαντάσματα και πνεύματα. Πίστευαν πως και τα δύο αυτά γνωρίσματα ήταν αναπόφευκτα για όλα τα άτυχα βρέφη, και των δύο φύλων, που γεννιούνταν τις μικρές ώρες μιας Παρασκευής.

Δεν θα πω τίποτα εδώ σχετικά με την πρώτη πρόβλεψη, μια και η ιστορία μου θα την επαληθεύσει ή θα τη διαψεύσει εκ του αποτελέσματος. Όσον αφορά τη δεύτερη εικασία, θα αναφέρω μόνο πως είτε εξάντλησα αυτό το κληρονομικό χάρισμα ενόσω ήμουν ακόμη βρέφος είτε δεν μου έχει ακόμη αποδοθεί. Καθόλου όμως δεν παραπονιέμαι που δεν πήρα αυτή την κληρονομιά· κι

αν κάποιος άλλος την πήρε αντί για μένα, ευχαρίστως να την κρατήσει.

Γεννήθηκα με κουκούλα,* η οποία μπήκε στις αγγελίες των εφημερίδων προς πώληση για δεκαπέντε μόνο γκινέες. Δεν γνωρίζω αν έφταιγε που την εποχή εκείνη οι ναυτικοί δεν είχαν τα χρήματα για να την αγοράσουν ή δεν είχαν πολλή πίστη και προτιμούσαν τα σωσίβια· αυτό που γνωρίζω είναι ότι υπήρξε μία και μόνη προσφορά, κι αυτή υποβλήθηκε από έναν δικηγόρο που ασχολούνταν με τα χρηματοοικονομικά, ο οποίος πρόσφερε δύο λίρες σε μετρητά και το υπόλοιπο σε σέρι, αλλά αρνήθηκε να δώσει περισσότερα ως αντάλλαγμα της διαβεβαίωσης πως δεν θα πνιγόταν ποτέ του.** Επομένως, η αγγελία αποσύρθηκε και η υπόθεση θεωρήθηκε χαμένη – σε ό,τι αφορά τουλάχιστον το σέρι, καθώς η καημένη η μητέρα προσπαθούσε τότε να πουλήσει το δικό της –, μέχρι που, δέκα χρόνια αργότερα, η κουκούλα μπήκε σε λοταρία στα μέρη μας. Τη διεκδίκησαν τότε πενήντα άνθρωποι δίνοντας από μισή κορόνα· ο νικητής θα κατέβαλλε επιπλέον πέντε σελίνια. Ήμουν κι εγώ παρών στην κλήρωση και θυμάμαι ότι ένιωθα αμηχανία και σύγχυση που ένα κομμάτι του εαυτού μου εκτίθονταν κατ' αυτό τον τρόπο. Το τρόπαιο το κέρδισε, θυμάμαι, μια ηλικιωμένη γυναίκα με ένα καλάθι, μέσα από το οποίο έβγαλε απρόθυμα τα προσυμφωνημένα πέντε σελίνια – όλο το ποσό σε μισές πένες, μα δυόμισι πένες λιγότερες –,*** και χρειάστηκε πολύς χρόνος και μεγάλη προσπάθεια μέχρι να καταλάβει πού είχε κάνει λάθος στους υπολογισμούς της.

* Τμήμα του αμνιακού σάκου που καλύπτει το κεφάλι του νεογέννητου.

** Η γέννηση μέσα στον αμνιακό σάκο είναι ένα εξαιρετικά σπάνιο φαινόμενο. Υπάρχουν πολλές δοξασίες σχετικές με την κουκούλα, ή «πέπλο της γέννησης». Σύμφωνα με μια από αυτές, όσοι γεννιούνται με κουκούλα δεν κινδυνεύουν να πνιγούν, ιδιότητα η οποία μεταφέρεται και στους ανθρώπους που αποκτούν την κουκούλα και τη χρησιμοποιούν ως φυλακτό. Γι' αυτό και πωλούνταν ακριβά, ιδιαίτερα σε ναυτικούς. Τις αγόραζαν επίσης δικηγόροι, γιατί πίστευαν ότι βοηθούσαν με τις υποθέσεις τους.

*** Σχόλιο για το μπερδεμένο νομισματικό σύστημα της εποχής.

Πάντως, είναι γεγονός ότι δεν πνίγηκε ποτέ της αλλά πέθανε θριαμβευτικά στο κρεβάτι της, ενενήντα δύο χρονών. Έμαθα εκ των υστέρων ότι, μέχρι τα τελευταία της, υπερηφανευόταν πως το πιο κοντινό που είχε βρεθεί ποτέ σε νερό ήταν πάνω σε μια γέφυρα και πως, μέχρι τα τελευταία της, συνήθιζε, πίνοντας το τσάι της (στο οποίο είχε ιδιαίτερη αδυναμία), να εκφράζει την αγανάκτησή της για την ασέβεια των ναυτικών και όλων όσων είχαν το θράσος να «περιφέρονται ασκόπως» στον κόσμο. Ήταν μάταιο να προσπαθήσει κανείς να της εξηγήσει πως αρκετές ανέσεις, όπως ίσως και το τσάι της, ήταν προϊόν αυτής της απαράδεκτης πρακτικής. Πάντοτε αντιγύριζε, με μεγαλύτερη έμφαση και σιγουριά για το δίκαιο της αντίρρησής της: «Αρκετά με την άσκοπη περιφορά».

Για να μην περιφέρομαι κι εγώ ασκόπως από δω κι από κει, θα επιστρέψω, για την ώρα, στη γέννησή μου.

Γεννήθηκα στο Μπλάντεροστοουν, στην κομητεία του Σάφολκ. Δεν γνώρισα τον πατέρα μου. Τα μάτια του είχαν κλείσει για τελευταία φορά έξι μήνες προτού ανοίξουν για πρώτη τα δικά μου. Ακόμα και τώρα, μου φαίνεται παράξενο όταν συλλογιέμαι πως δεν με είδε ποτέ, κι ακόμη πιο παράξενο όταν θυμάμαι τις επισκέψεις στο μνήμα του και τις σκέψεις που έκανα ως παιδί κοιτώντας το λευκό μάρμαρο. Σκεφτόμουν ότι ήταν άδικο να κείτεται μονάχος στο σκοτάδι ενώ εμείς κατοικούσαμε σ' ένα ζεστό και φωτεινό σπίτι, με το τζάκι να καίει, τα κεριά να λαμπυρίζουν και τις πόρτες κλειδωμένες – για να τον κρατήσουν, λες, μακριά.

Μια θεία του πατέρα μου, επομένως και δική μου, για την οποία θα μιλήσω αρκετά στη συνέχεια, ήταν η πιο επιφανής προσωπικότητα της οικογένειάς μας. Η μισ Τρότγουντ, ή μισ Μπέτσι, όπως την αποκαλούσε η καημένη η μητέρα, όποτε ξεπερνούσε τον τρόπο που της προκαλούσε αυτή η επιβλητική μορφή και αποφάσιζε έστω να την αναφέρει (κάτι που συνέβαινε σπανίως), είχε κάποτε παντρευτεί έναν άντρα νεότερό της, ο οποίος ήταν κούκλος, κατά τη ρήση «απ' έξω κούκλα κι από μέσα πανούκλα», μια και υπήρ-

χαν σοβαρές υπόνοιες ότι είχε χτυπήσει τη μις Μπέτσι και ακόμη ότι είχε αποπειραθεί να την πετάξει από ένα παράθυρο δεύτερου ορόφου. Αυτή η ασυμφωνία χαρακτήρων ώθησε τη μις Μπέτσι να του δώσει χρήματα σε αντάλλαγμα ενός χωρισμού κοινή συναινέσει. Αυτός πήρε το αντίτιμο και πήγε στην Ινδία, όπου, σύμφωνα με έναν οικογενειακό θρύλο, τον είδαν μια φορά στη ράχη ενός ελέφαντα, παρέα μ' έναν μπαμπούνο. Εγώ όμως δεν το πιστεύω αυτό· φαντάζομαι πως θα είχε για παρέα του κάποια *μπαγκκούμ* ή κανέναν *μπαμπού*.* Όπως και να 'χει, δέκα χρόνια αργότερα ήρθαν από την Ινδία τα νέα για τον θάνατό του. Πώς επηρέασε αυτή η είδηση τη θεία μου κανείς δεν ήξερε, μια και αμέσως μετά τον χωρισμό ξαναπήρε το δικό της επίθετο, αγόρασε μια αγροικία σ' ένα απομακρυσμένο παραλιακό χωριό και αποσύρθηκε εκεί ως εργένισσα, με συντροφιά μια υπηρέτρια, κι έζησε έκτοτε απομονωμένη από τους πάντες.

Ο πατέρας μου ήταν κάποτε ο αγαπημένος της – έτσι τουλάχιστον πιστεύω. Ο γάμος του όμως υπήρξε γι' αυτήν μεγάλη προσβολή, καθώς πίστευε ότι η μητέρα μου ήταν μια άμαθη κοπελίτσα, μια «κερένια κούκλα». Δεν την είχε δει ποτέ, αλλά ήξερε πως δεν ήταν ούτε καν είκοσι χρονών. Αυτό της φάνηκε απαράδεκτο. Ο πατέρας μου και η μις Μπέτσι δεν ξαναϊδώθηκαν. Εκείνος είχε τα διπλά χρόνια από τη μητέρα μου και ήταν ασθενικός. Πέθανε έναν χρόνο μετά και, όπως έχω ήδη πει, έξι μήνες προτού εγώ κάνω την εμφάνισή μου στον κόσμο.

Έτσι είχαν τα πράγματα το απόγευμα εκείνης της επεισοδιακής και κρίσιμης Παρασκευής – όπως τουλάχιστον εγώ δικαιούμαι να την αποκαλώ. Δεν μπορώ βέβαια να ισχυριστώ ότι γνώριζα τότε πώς είχε η κατάσταση· ούτε ότι έχω κάποια ανάμνηση των γεγονότων που θα σας διηγηθώ βασισμένη στις δικές μου αισθήσεις.

Η μητέρα μου καθόταν δακρυσμένη πλάι στη φωτιά, ασθενι-

* Ινδικόι τίτλοι ευγενείας.

κή και θλιμμένη, απελπισμένη για το μέλλον το δικό της και του μικρού, ορφανού από πατέρα, ξένου, η έλευση του οποίου στον κόσμο δεν θα γινόταν με τυμπανοκρουσίες, παρά μόνο με ένα πρόωρο καλωσόρισμα γραμμένο με βελόνες και καταχωνιασμένο σε κάποιο συρτάρι του πάνω ορόφου.* Η μητέρα μου λοιπόν καθόταν πλάι στο τζάκι εκείνο το ηλιόλουστο και ανεμοδαρμένο απόγευμα του Μαρτίου, λυπημένη και αβέβαιη για το αν θα κατάφερνε να επιβιώσει από τη δοκιμασία που σύντομα θ' αντιμετώπιζε, όταν, σηκώνοντας τα μάτια της για να σκουπίσει τα δάκρυα, είδε απ' το παράθυρο απέναντι μια άγνωστη γυναίκα να έρχεται από τον κήπο.

Τρόμος κατέκλυσε τη μητέρα μου μόλις διαισθάνθηκε, με μια δεύτερη ματιά, πως επρόκειτο για τη μισ Μπέτσι. Ο ήλιος, δύοντας πάνω από τον φράχτη του κήπου, φώτιζε την άγνωστη γυναίκα, που πλησίαζε την πόρτα μας με μια θανατερή αυστηρότητα στο παράστημα και μια έκφραση στο πρόσωπο που δεν θα μπορούσαν να ανήκουν σε κανέναν άλλο άνθρωπο.

Όταν έφτασε στο σπίτι, υπέβαλε άλλο ένα διαπιστευτήριο της ταυτότητάς της. Ο πατέρας μου, όποτε αναφερόταν στη θεία του, έλεγε πως η συμπεριφορά της διέφερε από αυτήν των περισσότερων ανθρώπων. Και όντως, εκείνη τη στιγμή, αντί να χτυπήσει το κουδούνι, πλησίασε ένα από τα παράθυρα και πίεσε το πρόσωπό της στο τζάμι τόσο δυνατά που η καημένη η μητέρα συνήθιζε να λέει πως είδε τη μύτη της να γίνεται ξάφνου τελείως επίπεδη και άσπρη.

Τρόμαξε τόσο τη μητέρα μου που είμαι πεπεισμένος ότι για τη γέννησή μου παρασκευάτικα ευθύνεται αποκλειστικά η μισ Μπέτσι.

* Κατά τον 18ο και τον 19ο αιώνα, συνηθισμένο δώρο για τα νεογέννητα ήταν μια ευχή «γραμμένη» με καρφίτσες πάνω σε ένα μαξιλάρι. Συνήθως το προσέφεραν μετά τη γέννηση, καθώς υπήρχε η πρόληψη ότι οι βελόνες μπορεί να έκαναν τις οδύνες του τοκετού εντονότερες.

Η μητέρα μου, αναστατωμένη, σηκώθηκε και κρύφτηκε πίσω από την καρέκλα στη γωνιά. Η μισ Μπέτσι, κοιτώντας έναν γύρο το δωμάτιο αργά και διερευνητικά, όμοια κεφάλι Σαρακηνού σε γερμανικό ρολόι τοίχου, έφτασε κάποτε στη μητέρα μου. Συνοφρυώθηκε και, με ύφος ανθρώπου συνηθισμένου να δίνει προσταγές, της έκανε νόημα να πάει ν' ανοίξει την πόρτα. Η μητέρα μου υπάκουσε.

«Η κυρία Ντέιβιντ Κόπερφιλντ, υποθέτω», είπε η μισ Μπέτσι. Το συμπέρασμα θα βγήκε ίσως από τα μαύρα ρούχα της μητέρας και τη φουσκωμένη της κοιλιά.

«Ναι», είπε ξέπνοα η μητέρα μου.

«Μις Τρότγουντ», συστήθηκε η επισκέπτρια. «Να υποθέσω πως έχετε ξανακούσει για μένα».

Η μητέρα μου απάντησε ότι είχε όντως την ευχαρίστηση, αν και, καθώς μιλούσε, γινόταν ολοφάνερο πως δεν επρόκειτο καθόλου για ευχαρίστηση.

«Τώρα με βλέπετε κιόλας», είπε η μισ Μπέτσι. Η μητέρα μου κατένευσε και την προσκάλεσε μέσα.

Πήγαν στο καθιστικό, απ' όπου είχε σηκωθεί η μητέρα μου, μια και το τζάκι της σάλας, στην άλλη πλευρά του διαδρόμου, δεν ήταν αναμμένο – δεν είχε ανάψει ξανά μετά την κηδεία του πατέρα μου. Όταν κάθισαν και οι δύο και η μισ Μπέτσι δεν είπε τίποτα, η μητέρα μου, αφού προσπάθησε μάταια να συγκρατηθεί, άρχισε να κλαίει. «Τσ, τσ, τς», έκανε η μισ Μπέτσι αμέσως. «Έλα τώρα! Φτάνει!»

Η μητέρα μου όμως δεν μπόρεσε να σταματήσει, κι έτσι έκλαψε μέχρι που ξαλάφρωσε.

«Βγάλε τον σκούφο σου, παιδί μου», είπε η μισ Μπέτσι, «κι άσε με να δω το πρόσωπό σου».

Η μητέρα μου, και να μην ήθελε, τη φοβόταν τόσο πολύ που δεν γινόταν ν' αρνηθεί. Έτσι, έκανε όπως της ζήτησε, και το έκανε τόσο νευρικά που τα μαλλιά της (πλούσια και όμορφα) ξεχύθηκαν ανάκατα γύρω απ' το πρόσωπό της.

«Πόπο!» αναφώνησε η μις Μπέτσι. «Εσύ είσαι στ' αλήθεια μωρό».

Η μητέρα μου είχε όντως ασυνήθιστα νεανική όψη, ακόμη και για τη νεαρή της ηλικία. Κρέμασε το κεφάλι της η καημένη, λες κι ήταν σφάλμα της, και είπε ανάμεσα σε λυγμούς ότι στ' αλήθεια ανησυχούσε πως ήταν μια χήρα-παιδί και πως, αν ζούσε, θα γινόταν μια μητέρα-παιδί. Στη σύντομη παύση που ακολούθησε, είχε την αίσθηση ότι η μις Μπέτσι τής άγγιξε τα μαλλιά με κάποια στοργή· όταν σήκωσε όμως το βλέμμα της, με αβέβαιη ελπίδα, την είδε να κάθεται με το φόρεμα μαζεμένο γύρω από τα πόδια της, τα χέρια διπλωμένα πάνω στο ένα γόνατο και τα παπούτσια της πάνω στο προστατευτικό του τζακιού και να κοιτάει τη φωτιά συνοφρυωμένη.

«Για όνομα του Θεού!» είπε ξάφνου η μις Μπέτσι. «Γιατί Κορακοφωλιά;»

«Εννοείτε την ονομασία του σπιτιού, κυρία;» ρώτησε η μητέρα μου.

«Γιατί Κορακοφωλιά;» επανέλαβε η μις Μπέτσι. «Μυρμηγκοφωλιά θα ήταν πιο ταιριαστό όνομα, αν είχε, έστω ο ένας απ' τους δυο σας, κάποια ιδέα για την αξία της πρακτικής σκέψης στη ζωή».

«Ο κύριος Κόπερφιλντ διάλεξε την ονομασία», είπε η μητέρα μου. «Όταν αγόρασε το σπίτι, πίστευε πως υπήρχαν κοράκια τριγύρω».

Ο βραδινός άνεμος ακουγόταν τώρα να σφυρίζει τόσο μανιασμένα ανάμεσα στις ψηλές λεύκες στην άκρη του κήπου που ούτε η μητέρα μου ούτε η μις Μπέτσι διανοούνταν να κοιτάξουν προς τα εκεί. Οι λεύκες έγερναν η μια πάνω στην άλλη σαν γίγαντες που ψιθύριζαν μυστικά, κι έπειτα, λες και οι εκμυστηρεύσεις παραίταν σατανικές για να τις αντέξουν, ξεσπούσαν σε έναν βίαιο στροβιλισμό, τινάζοντας απότομα τις φυλλωσιές τους, κάνοντας κάποιες ανεμοδαρμένες κορακοφωλιές που βάραιναν τα ψηλότερα κλαδιά τους να λικνίζονται σαν ναυάγια σε τρικυμία.

«Πού είναι τα πουλιά;» ρώτησε η μισ Μπέτσι.

«Ποια;» Η μητέρα μου σκεφτόταν κάτι άλλο εκείνη τη στιγμή.

«Τα κοράκια – τι απέγιναν;» ρώτησε η μισ Μπέτσι.

«Δεν είδαμε ποτέ κανένα απ’ όταν ήρθαμε εδώ», είπε η μητέρα μου. «Νομίζαμε – ο κύριος Κόπερφιλντ νόμιζε – ότι ήταν αποικία κοράκων εδώ. Οι φωλιές όμως ήταν τελικά πολύ παλιές, και τα πουλιά τις είχαν εγκαταλείψει από καιρό».

«Κλασικός Ντέιβιντ Κόπερφιλντ!» αναφώνησε η μισ Μπέτσι. «Ονομάζει ένα σπίτι Κορακοφωλιά τη στιγμή που δεν υπάρχει κορντά ούτε ένα κοράκι, αλλά είναι βέβαιος ότι τα πουλιά είναι κάπου εκεί, επειδή βλέπει τις φωλιές τους!»

«Ο κύριος Κόπερφιλντ», αντιγύρισε η μητέρα μου, «δεν ζει πια, και αν τολμήσετε να αναφερθείτε ξανά σε αυτόν με ασέβεια...»

Η καημένη, η αγαπημένη μου μητέρα είχε, υποθέτω, προς στιγμήν την παρόρμηση να χειροδικήσει εναντίον της θείας μου, η οποία θα μπορούσε άνετα να τη βάλει κάτω με το ένα μόνο χέρι, ακόμη κι αν η μητέρα ήταν σε καλύτερη φυσική κατάσταση για μια τέτοια σύγκρουση απ’ ό,τι εκείνη τη βραδιά. Η ορμή της όμως καταλάγιασε με το που σηκώθηκε από την καρέκλα. Κάθισε πάλι, παθητικά, και λιποθύμησε.

Όταν συνήλθε, ή όταν η μισ Μπέτσι τη συνέφερε – δεν ξέρω τι απ’ τα δύο συνέβη –, την είδε να στέκεται μπροστά στο παράθυρο. Το λυκόφως έδινε εκείνη την ώρα τη θέση του στο σκοτάδι, κι αν δεν υπήρχε η φωτιά στο τζάκι, δεν θα μπορούσαν να διακρίνουν καθόλου η μια την άλλη.

«Λοιπόν;» είπε η μισ Μπέτσι επιστρέφοντας στο κάθισμά της λες κι ήταν όλα ήρεμα και συνηθισμένα. «Πότε με το καλό;»

«Τρέμω ολόκληρη», είπε ξεψυχισμένα η μητέρα μου. «Δεν καταλαβαίνω τι μου συμβαίνει. Θα πεθάνω, είμαι σίγουρη!»

«Μα όχι. Σίγουρα όχι», είπε η μισ Μπέτσι. «Πιες λίγο τσάι».

«Πόπο, τι έπαθα! Πιστεύετε πως θα με ωφελήσει;» κλαψούρισε η μητέρα μου.

«Σίγουρα», είπε η μις Μπέτσι. «Είναι μονάχα μια αδιαθεσία. Πώς το λες το κορίτσι σου;»

«Δεν ξέρω ακόμα εάν θα είναι κορίτσι, κυρία», είπε η μητέρα μου με αφέλεια.

«Αχ, να το χαιρόμαστε το μωρό!» αναφώνησε η μις Μπέτσι, απαγγέλλοντας εν αγνοία της μια από τις ευχές στο μαξιλάρι με τις καρφίτσες που βρισκόταν στο συρτάρι του πάνω ορόφου, αν και απευθυνόταν στη μητέρα μου κι όχι σ' εμένα. «Όμως δεν εννοώ αυτό. Εννοώ το κορίτσι που έχεις στην υπηρεσία σου».

«Πέγκοτι», είπε η μητέρα μου.

«Πέγκοτι!» επανέλαβε η μις Μπέτσι, με μια χροιά αγανάκτησης. «Θες να μου πεις πως κάποιος άνθρωπος μπήκε σε χριστιανική εκκλησία και βγήκε με το όνομα Πέγκοτι;»

«Το επίθετό της είναι», είπε η μητέρα μου αδύναμα. «Ο κύριος Κόπερφιλντ τη φώναζε έτσι, γιατί το χριστιανικό της όνομα είναι ίδιο με το δικό μου».

«Ει, Πέγκοτι!» φώναξε η μις Μπέτσι ανοίγοντας την πόρτα του καθιστικού. «Τσάι. Η κυρία σου είναι λίγο αδιάθετη. Μη χασομεράς».

Αφού έδωσε τη διαταγή με τέτοια άνεση σαν να ήταν ανέκαθεν η κυρία του σπιτιού, και αφού περίμενε στην είσοδο μέχρι να δει την Πέγκοτι να έρχεται από τον διάδρομο κρατώντας ένα κερι, παραξενεμένη από αυτή την άγνωστη φωνή, η μις Μπέτσι έκλεισε ξανά την πόρτα και κάθισε όπως πρωύτερα: με τα πόδια στο προστατευτικό του τζακιού, το φόρεμα μαζεμένο και τα χέρια της διπλωμένα στο ένα γόνατο.

«Έλεγες για το αν θα είναι κορίτσι», είπε η μις Μπέτσι. «Εγώ δεν αμφιβάλω διόλου γι' αυτό. Έχω προαίσθημα ότι θα είναι κορίτσι. Λοιπόν, παιδί μου, όταν γεννηθεί το κορίτσι—»

«Ή το αγόρι», συμπλήρωσε η μητέρα μου.

«Σου λέω πως έχω προαίσθημα ότι θα είναι κορίτσι», επέμεινε η μις Μπέτσι. «Μην αντιλέγεις. Όταν γεννηθεί το κορίτσι, θέλω

να με νιώθει κοντά της. Θέλω να γίνω η νονά της, και θα σε παρακαλέσω να την ονομάσεις Μπέτσι Τρότγουντ Κόπερφιλντ. Δεν πρέπει να γίνουν λάθη στη ζωή ΑΥΤΗΣ της Μπέτσι Τρότγουντ. Δεν πρέπει κανείς να παίξει με τα ΔΙΚΑ ΤΗΣ συναισθήματα της καημενούλας. Πρέπει να της δώσουμε καλή ανατροφή και να την προφυλάξουμε από το να εμπιστεύεται τους λάθος ανθρώπους. Αυτό θα το αναλάβω ΕΓΩ προσωπικά».

Ύστερα από κάθε μία πρόταση, το κεφάλι της μισ Μπέτσι τιναζόταν· ήταν λες και αναδεύονταν μέσα της σφάλματα του παρελθόντος και αδικίες που είχε υποστεί και προσπαθούσε με κόπο να μην αναφερθεί σε αυτά. Έτσι τουλάχιστον υπέθεσε η μητέρα μου, καθώς την παρατηρούσε στην αδύναμη λάμψη της φωτιάς, πολύ φοβισμένη από αυτήν, πολύ αμήχανη και πολύ υποτονική και σαστισμένη για να δει οτιδήποτε ξεκάθαρα ή για να ξέρει πώς ν' αποκριθεί.

«Και ο Ντέιβιντ... ήταν καλός μαζί σου, παιδί μου;» ρώτησε η μισ Μπέτσι, αφού είχε μείνει για λίγο σιωπηλή κι αφού έπαψε να κουνάει το κεφάλι. «Ήσασταν καλά μαζί;»

«Ήμασταν πολύ ευτυχημένοι», είπε η μητέρα μου. «Ο κύριος Κόπερφιλντ ήταν πολύ καλός μαζί μου».

«Σε καλόμαθε λοιπόν να υποθέσω;» είπε η μισ Μπέτσι.

«Δυστυχώς, με καλόμαθε», απάντησε η μητέρα μου ανάμεσα σε λυγμούς. «Και τώρα πώς θα ζήσω μόνη σ' αυτό τον σκληρό κόσμο μ' ένα παιδί;»

«Έλα! Μην κλαις!» είπε η μισ Μπέτσι. «Δεν ταιριάζατε, παιδί μου – αν μπορούμε να υποθέσουμε πως υπάρχουν άνθρωποι που ταιριάζουν. Εσύ μεγάλωσες ορφανή, σωστά;»

«Ναι».

«Και εργαζόσουν ως γκουβερνάντα;»

«Ήμουν η γκουβερνάντα για τα παιδιά μιας οικογένειας που επισκεπτόταν ο κύριος Κόπερφιλντ. Ο κύριος Κόπερφιλντ ήταν πολύ καλός μαζί μου, έδειχνε πως ενδιαφερόταν για μένα και, τέ-

λος, μου έκανε πρόταση γάμου. Κι εγώ την αποδέχτηκα. Κι έτσι παντρευτήκαμε», είπε η μητέρα μου με φυσικότητα.

«Αχ, καημένη μου μικρούλα!» έκανε συλλογισμένη η μισ Μπέτσι, κοιτώντας, συνοφρυωμένη ακόμα, τη φωτιά. «Ξέρεις τίποτα;»

«Ορίστε; Τι εννοείτε, κυρία;» ψέλλισε η μητέρα μου.

«Από οικογενειακό προϋπολογισμό, για παράδειγμα», είπε η μισ Μπέτσι.

«Όχι πολλά φοβάμαι», απάντησε η μητέρα μου. «Όχι τόσα όσα θα ήθελα. Αλλά ο κύριος Κόπερφιλντ με δίδασκε—»

«Λες κι ήξερε κι ο ίδιος τίποτα!» σχολίασε η μισ Μπέτσι.

«Και νομίζω πως θα είχα γίνει καλή, γιατί είχα πολλή όρεξη να μάθω κι εκείνος με δίδασκε με υπομονή, εάν δεν μας έβρισκε η συμφορά του θανάτου του».

Σε αυτό το σημείο, η μητέρα μου ξέσπασε πάλι σε κλάματα και δεν μπόρεσε να συνεχίσει.

«Έλα, έλα!» της είπε η μισ Μπέτσι.

«Σημείωνα τακτικά τα έσοδα και τα έξοδα και κάναμε την επαλήθευση του λογαριασμού με τον κύριο Κόπερφιλντ κάθε βράδυ», είπε η μητέρα μου σ' άλλο ένα ξέσπασμα απελπισίας κι έπειτα κατέρρευσε ξανά.

«Έλα, έλα!» είπε η μισ Μπέτσι. «Μην κλαις άλλο».

«Και μπορώ να σας διαβεβαιώσω πως δεν είχαμε ποτέ διαφορές στους υπολογισμούς μας. Μόνο καμιά φορά ο κύριος Κόπερφιλντ μου έλεγε πως τα τριάρια μου έμοιαζαν με πεντάρια και πως δεν χρειαζόταν να βάζω ουρές στα επτάρια και τα εννιάρια», συνέχισε η μητέρα μου, σ' άλλο ένα ξέσπασμα, κι έπειτα κατέρρευσε ξανά.

«Έτσι που κάνεις, θ' αρρωστήσεις», είπε η μισ Μπέτσι, «και το ξέρεις πως δεν είναι σωστό ούτε για σένα ούτε για τη βαφτισιμιά μου. Έλα, σταμάτα πια!»

Αυτό το επιχείρημα ήταν αρκετά πειστικό για να ησυχάσει λίγο η μητέρα μου, αν και ήταν κυρίως η όλο και μεγαλύτερη αδιαθε-

σία της που δεν της επέτρεπε άλλα ξεσπάσματα. Ακολούθησε ένα διάστημα σιωπής που διακοπτόταν μόνο από περιστασιακά «Χα!», που αναφωνούσε η μισ Μπέτσι καθισμένη με τα πόδια της πάνω στο προστατευτικό του τζακιού.

«Ξέρω ότι ο Ντέιβιντ πλήρωνε για να έχει μια σύνταξη», είπε η μισ Μπέτσι ύστερα από λίγο. «Για σένα έκανε κάτι;»

«Ο κύριος Κόπερφιλντ», είπε η μητέρα μου, απαντώντας με μεγάλη δυσκολία, «είχε τη σύνεση και την καλοσύνη να εξασφαλίσει ένα μέρος της σύνταξης για εμένα».

«Πόσα;» ρώτησε η μισ Μπέτσι.

«Εκατόν πέντε λίρες τον χρόνο», είπε η μητέρα μου.

«Θα μπορούσε να είναι και χειρότερα», είπε η θεία μου.

Η τελευταία κουβέντα φαινόταν να ταιριάζει με τη στιγμή. Η κατάσταση της μητέρας μου είχε χειροτερέψει τόσο πολύ που, όταν η Πέγκοτι μπήκε κρατώντας έναν δίσκο με το τσάι και αναμμένα κεριά και είδε αμέσως πόσο άρρωστη ήταν – κάτι που ενδεχομένως θα είχε προσέξει και η μισ Μπέτσι νωρίτερα, αν υπήρχε αρκετό φως –, χωρίς να χάσει χρόνο, τη βοήθησε να ανέβει επάνω, στο δωμάτιό της, κι αμέσως έστειλε τον Χαμ Πέγκοτι, τον ανιψιό της που έμενε για μέρες στο σπίτι κρυφά από τη μητέρα μου, να καλέσει επείγοντως τη νοσοκόμα και τον γιατρό.

Όταν κατέφτασαν οι σωτήρες, με λίγα λεπτά διαφορά ο ένας από τον άλλο, βρέθηκαν μπροστά σε μια μεγάλη έκπληξη, καθώς αντίκρισαν μια άγνωστη συνοφρυωμένη γυναίκα να κάθεται μπροστά στη φωτιά με το μπονέ της δεμένο γύρω από το αριστερό της μπράτσο και βαμβάκι στ' αυτιά. Η Πέγκοτι δεν γνώριζε τίποτα γι' αυτήν, και η μητέρα μου δεν είχε αποκαλύψει κάτι, οπότε η παρουσία της στο σπίτι αποτελούσε μυστήριο. Το γεγονός ότι έβγαζε συνεχώς από την τσέπη της βαμβάκι και το έχωνε στ' αυτιά της δεν αφαιρούσε διόλου από την επιβλητική της παρουσία.

Ο γιατρός, αφού ανέβηκε στον πάνω όροφο και ξανακατέβηκε και αφού, υποθέτω, συνειδητοποίησε την πιθανότητα να έχει απέ-

ναντί του αυτή την άγνωστη κυρία για ώρες, προσπάθησε να φανεί ευγενής και κοινωνικός. Ήταν άντρας ιδιαίτερα ταπεινόφρων και πρῶος. Όταν έμπαινε ή έβγαινε από ένα δωμάτιο, περνούσε απ' την πόρτα με το πλάι, έτσι ώστε να καταλαμβάνει τον λιγότερο δυνατό χώρο. Περπατούσε ανάλαφρα, σαν το Φάντασμα στον *Άμλετ*, κι ακόμη πιο ήσυχα. Έγερνε το κεφάλι του στο πλάι – μια ένδειξη μετριοφροσύνης, αλλά και καλής θέλησης προς τους γύρω του. Αν ισχύει πως τα πολλά λόγια είναι φτώχεια, θα έπρεπε να είναι πλούσιος. Ήταν τόσο μετρημένος στον λόγο του όσο και στο βάδισμά του. Άκουγε όμως τα λόγια των άλλων με τη δέουσα προσοχή και ευγένεια.

Ο κύριος Τσίλιπ έκανε μια μικρή υπόκλιση και με το κεφάλι γερμένο στο πλάι κοίταξε τη θεία μου μειλίχια. Ύστερα άγγιξε απαλά το αριστερό του αυτί και είπε σχετικά με το βαμβάκι:

«Υπάρχει κάποιος τοπικός ερεθισμός, κυρία;»

«Τι;» απάντησε η θεία μου τραβώντας το βαμβάκι από το ένα αυτί της σαν φελλό.

Ήταν τόσο απότομη που ο κύριος Τσίλιπ – όπως είπε αργότερα στη μητέρα μου – αναστατώθηκε πάρα πολύ, και ένας Θεός ξέρει πώς δεν έχασε την αυτοκυριαρχία του. Αντίθετα, επανέλαβε γλυκά:

«Υπάρχει κάποιος τοπικός ερεθισμός, κυρία;»

«Ανοησίες!» απάντησε η θεία μου και ξανάχωσε μέσα το βαμβάκι.

Δεν άφησε έτσι περιθώριο στον κύριο Τσίλιπ για τίποτε άλλο πέρα από το να καθίσει και να την κοιτάει λοξά, όσο εκείνη είχε το βλέμμα της στραμμένο μονάχα στη φωτιά, μέχρι να τον φωνάξουν πάλι επάνω. Έλειψε για κανένα τέταρτο της ώρας και επέστρεψε.

«Λοιπόν;» είπε η θεία μου, βγάζοντας το βαμβάκι από το αυτί που ήταν προς τη μεριά του.

«Λοιπόν, κυρία μου», απάντησε ο κύριος Τσίλιπ, «προ-προχωράμε αργά, κυρία μου».

«Χμ», έκανε η θεία μου, συνοδεύοντας το υποτιμητικό επιφώνημα με μια απαξιωτική χειρονομία. Κι έπειτα έβαλε πάλι το βαμβάκι μέσα στ' αυτί της.

Στ' αλήθεια – στ' αλήθεια –, όπως είπε ο κύριος Τσίλιπ στη μητέρα μου, ήταν σχεδόν σοκαρισμένος. Ως γιατρός μιλώντας, ήταν σχεδόν σε κατάσταση σοκ. Κάθισε ωστόσο και την παρατηρούσε για δύο σχεδόν ώρες, όσο εκείνη καθόταν και κοιτούσε τη φωτιά, μέχρι να τον καλέσουν πάλι επάνω. Επέστρεψε ξανά.

«Λοιπόν;» είπε η θεία μου, βγάζοντας πάλι το βαμβάκι από το αυτί που ήταν πιο κοντά του.

«Λοιπόν, κυρία μου», απάντησε ο κύριος Τσίλιπ, «προχωράμε αργά και προσεκτικά».

«Τσ, τσ, τς», έκανε η θεία μου, με τέτοια απαξίωση που ο κύριος Τσίλιπ δεν μπόρεσε να το αντέξει. Αργότερα είπε πως το τριπλό «τς» ακούστηκε σαν να προοριζόταν να του κάμψει το ηθικό. Προτίμησε να πάει και να καθίσει στη σκάλα, μέσα στο σκοτάδι και το δυνατό ρεύμα αέρα, μέχρι να τον καλέσουν ξανά.

Ο Χαμ Πέγκοτι, που πήγαινε στο εκκλησιαστικό σχολείο και ως πιστός χριστιανός θεωρούνταν αξιόπιστος μάρτυρας, είπε την επόμενη μέρα πως καμιά ώρα μετά το περιστατικό αυτό κρυφοκοίταξε απ' την πόρτα του καθιστικού και η μισ Μπέτσι, που εκείνη τη στιγμή πήγαινε πέρα δώθε στο δωμάτιο ταραγμένη, τον αντιλήφθηκε αμέσως, πετάχτηκε και τον άρπαξε, προτού προλάβει να το σκάσει. Είπε πως από πάνω ακούγονταν πού και πού βήματα και ομιλίες και καταλάβαινε ότι το βαμβάκι δεν απομόνωνε τους ήχους αυτούς, μια και η κυρία τον είχε αρπάξει και ξεσπούσε πάνω του την υπερβολική ταραχή της όποτε οι ήχοι δυνάμωναν. Είπε πως κρατώντας τον απ' τον γιακά τον έσερνε πέρα δώθε (λες και προσπαθούσε να τον συνεφέρει από υπερβολική δόση λάβδανου) και άλλες φορές τον ταρακουνούσε, του ανακάτευε τα μαλλιά, του τσαλάκωνε τα ρούχα, του έκλεινε τ' αυτιά σαν να τα μπερδευε με τα δικά της, και γενικώς τον πιλάτευε με κάθε τρόπο.

Αυτό επιβεβαιώθηκε εν μέρει και από την Πέγκοτι, που τον είδε στις δωδεκάμισι, λίγο μετά την απελευθέρωσή του, και είπε ότι ήταν τόσο κόκκινος όσο κι εγώ.

Ο πράος κύριος Τσίλιπ δεν θα μπορούσε να κρατήσει κακία τέτοια ώρα, ούτε καμία άλλη ώρα. Πέρασε με το πλάι από την πόρτα και μπήκε στο καθιστικό αμέσως μόλις θεώρησε πως ήταν ασφαλές να φύγει από το δωμάτιο του τοκετού. Είπε στη θεία μου όσο πιο μελιστάλαχτα μπορούσε:

«Λοιπόν, κυρία μου, έχω τη χαρά να σας συγχαρώ».

«Για ποιο πράγμα;» είπε απότομα η θεία μου.

Ο κύριος Τσίλιπ αναστατώθηκε πάλι από την απότομη συμπεριφορά της. Έτσι, έκανε ξανά μια μικρή υπόκλιση και της χαμογέλασε, για να την κατευνάσει.

«Ημαρτον! Τι κάνει ο άνθρωπος!» αναφώνησε η θεία μου εκνευρισμένη. «Δεν μπορείτε να μιλήσετε, κύριε;»

«Ηρεμήστε, αγαπητή κυρία», είπε ο κύριος Τσίλιπ όσο πιο απαλά γινόταν. «Δεν υπάρχει πλέον κανένας λόγος ανησυχίας. Ηρεμήστε».

Θεωρείται θαύμα που η θεία μου δεν τον άρπαξε για να τον ταρακουνήσει και να βγάλει από μέσα του ό,τι ήθελε ν' ακούσει. Κούνησε μόνο το δικό της κεφάλι, αλλά ακόμη κι αυτό τού προκάλεσε ένα τρέμουλο.

«Λοιπόν, κυρία μου», συνέχισε ο κύριος Τσίλιπ μόλις ανέκτησε το θάρρος του. «Έχω τη χαρά να σας συγχαρώ. Όλα τελείωσαν τώρα, κυρία μου, και τελείωσαν καλώς».

Στη διάρκεια των πέντε περίπου λεπτών που διήρκεσε το λογύδριο του κυρίου Τσίλιπ, η θεία μου τον κοιτούσε ασητηρά.

«Πώς είναι;» ρώτησε η θεία μου σταυρώνοντας τα χέρια της, με το μπονέ της ακόμη δεμένο στο ένα από αυτά.

«Λοιπόν, κυρία μου, σύντομα θα είναι αρκετά καλά, ελπίζω», απάντησε ο κύριος Τσίλιπ. «Όσο καλά μπορούμε να αναμένουμε από μια νεαρή μητέρα υπό αυτές τις στενάχωρες συνθήκες. Δεν

υπάρχει αντίρρηση να τη δείτε, κυρία μου. Μπορεί και να την ωφελήσει».

«Και ΕΚΕΙΝΗ. Πώς είναι ΕΚΕΙΝΗ;» ρώτησε απότομα η θεία μου.

Ο κύριος Τσίλιπ έγγειρε λίγο περισσότερο το κεφάλι του και κοίταξε τη θεία μου σαν αλλόκοτο αλλά φιλικό πτηνό.

«Το μωρό», είπε η θεία μου. «Πώς είναι;»

«Κυρία μου», της είπε ο κύριος Τσίλιπ. «Είχα την εντύπωση ότι γνωρίζατε. Είναι αγόρι».

Η θεία μου δεν είπε άλλη λέξη. Έπιασε μονάχα το μπονέ της από τις κορδέλες, το έκανε σφεντόνα, έδωσε μια στο κεφάλι του κυρίου Τσίλιπ, το φόρεσε τσαλακωμένο, βγήκε από το δωμάτιο και δεν ξαναγύρισε ποτέ. Εξαφανίστηκε σαν μια δυσαρεστημένη νεράιδα· ή σαν κάποιο από αυτά τα υπερφυσικά όντα που υποτίθεται πως εγώ είχα το χάρισμα να βλέπω. Και δεν φάνηκε ξανά.

Εγώ έμεινα ξαπλωμένος στο καλαθάκι μου και η μητέρα μου στο κρεβάτι της. Η Μπέτσι Τρότγουντ Κόπερφιλντ όμως παρέμεινε για πάντα στη γη των ονείρων και των σκιών, τη φοβερή εκείνη χώρα απ' όπου είχα μόλις ταξιδέψει. Και το φως στο παράθυρο του δωματίου μας φώτιζε τους δρόμους κι άλλων παρόμοιων ταξιδιωτών, όπως φώτιζε και το μάρμαρο που σκέπαζε τ' απομεινάρια του άντρα δίχως τον οποίο δεν θα μπορούσα να είχα υπάρξει.